

Григоренко О. П.

УДК 621.787

**Хмельницький
національний
університет****ВЧЕНИЙ ПЕДАГОГ-ПАТРІОТ**

Стаття присвячена 80 річному ювілею Заслуженому діячу науки і техніки України, віце-президенту Національної ради України з машинознавства, доктору технічних наук, професору Ройзману Вілену Петровичу.

Grigorenko O. P.

**Khmelnyskyi National
University**

За багатовікову історію з Подільської землі вийшло багато людей, які прославили її і стали відомими в усьому світі. Почесне місце серед них належить автору багатьох монографічних узагальнень, підручників, посібників, доктору технічних наук, професору, Заслуженому діячу науки і техніки України, академіку Міжнародної академії інформатизації, завідувачу кафедри радіотехніки і зв'язку Хмельницького національного університету Вілену Петровичу Ройзману.

Майбутній вчений народився 31 березня 1935 року у м. Летичеві Кам'янець-Подільської (тепер Хмельницької) області. Оскільки батько був військовослужбовцем, а мати завідувала районною бібліотекою, то маленький Вілен багато часу перебував під наглядом доброзичливих сусідів, розважався разом з їхніми дітьми. З раннього дитинства він перейнявся глибокою повагою до цих добрих душею і серцем людей, української культури, а українська мова стала для нього рідною.

У 1940 році після зайняття радянськими військами Західної України, військова частина, у якій служив Петро Ройзман, була переведена спочатку у Львів, потім у Броди, а згодом майже на кордон – у Великі Мости. За батьком переїжджала і сім'я, зустрівши війну у військовому містечку майже на прикордонній заставі.

В евакуації, далеко від лінії фронту, мати Вілена разом з місцевими селянками робила всю без винятку сільську роботу. Допомагав їй і Вілен. Разом із сільськими хлопцями пас корів і кіз, збирав колоски, яблука, сливи, груші, картоплю, кукурудзу.

Останній лист від батька отримали наприкінці 1941 року. А на початку 1942-го Петро Ройзман героїчно загинув під Ленінградом.

Після закінчення школи юний Вілен дуже хотів навчатися у вузі за фахом, пов'язаним з ракетобудуванням, бути безпосередньо причетним до освоєння космічного простору. Однак п'ята графа в паспорті, що вказувала на його етнічну приналежність, була негласною заборонаю для вступу в такі вузи. Скільки ж треба було мати розуму, сил і волі, щоб протистояти тоталітарній системі, вийти з цього протистояння переможцем і стати всесвітньовідомим вченим.

Після навчання в Харківському авіаційному інституті у 1958 році дипломований інженер-механік двигунобудування Вілен Ройзман опинився у видатного авіаконструктора, академіка Олександра Георгійовича Івченка, в закритому Запорізькому машинобудівному дослідно-конструкторському бюро-478 «Прогрес», де впродовж 13 років брав безпосередню участь у секретних науково-дослідних роботах, створював серце літака – авіаційні двигуни: AI-20, AI-24, AI-7, AI-8, AI-25, до літаків: АН-10, ІЛ-18, АН-24, ЯК-40.

На основі досліджень в 1964 році він захистив кандидатську дисертацію і видав книгу "Вібрація і врівноваження роторів авіадвигунів".

З квітня 1970-го, з моменту заснування Хмельницького вищого артилерійського командного училища, і до жовтня 1987 року завідувач створеної ним кафедри опору матеріалів і деталей машин. Це був важливий період не тільки в житті В.П. Ройзмана, але й

вищого військового навчального закладу, оскільки практично відбувся складний процес його становлення. Вілен Петрович доклав максимум зусиль для формування кадрового складу кафедри, створення належної матеріально-технічної бази. Очолювана ним кафедра стала ініціатором проведення декількох всесоюзних і міжнародних наукових конференцій і симпозіумів. Вперше в місті Хмельницькому відбулися такі важливі наукові заходи. За цей період під науковим керівництвом: В.П. Ройзмана декілька викладачів училища захистили кандидатські дисертації і стали кандидатами технічних наук. Значною мірою саме завдяки науковій і організаторській діяльності Вілена Петровича кафедру визнали кращою серед військових навчальних закладів такого профілю.

В. П. Ройзман вдало поєднав педагогічну діяльність з науковою. Його праці і винаходи відкрили нові наукові напрямки в галузі балансувальної техніки і надійності в радіоелектроніці. Двотомна монографія "Основи балансувальної техніки", підготовлена в співавторстві з видатними вченими, стала енциклопедичним посібником. Ці роботи були об'єднані в докторську дисертацію, яку він захистив у 1976 р., а наступного року йому було присвоєно звання професора.

З 1988р. В. П. Ройзман працює спочатку завідувачем кафедри опору матеріалів і теоретичної механіки Хмельницького національного університету, а згодом створеної ним кафедри прикладної механіки. Цей період життя – роки виняткової творчої напруги, повного розквіту його наукового й організаторського таланту. Наукові пошуки вченого вражають широтою різногалузевих знань, що начебто не стикаються між собою.

Завдяки В.П. Ройзману відкрито новий напрямок в теорії і практиці динаміки роторних систем. Вчений збагатив науку новими ідеями, що згодом були реалізовані в конструкціях або технологіях виготовлення продукції військово-промислового комплексу і народного господарства.

Вілен Петрович Ройзман став бажаним доповідачем на вітчизняних і міжнародних наукових конференціях. Вчений гідно представляв Україну з науковими доповідями на всесвітніх конгресах, конференціях, інших міжнародних форумах. Вчений отримував особисті гранти в підтримку своєї наукової діяльності від США, Єврокомісії, НАТО, Швейцарії, Австрії, Норвегії, Японії, NASA, Англії, Канади.

З іменем професора В.П. Ройзмана зв'язано становлення Національної Ради

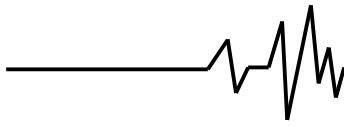
України з машинознавства, віце-президентом якої він є і яка представляє нашу країну в Міжнародній федерації з теорії машин і механізмів. Після розпаду СРСР Росія стала правонаступницею і автоматично залишилася в IFToMM, а новоутворені незалежні держави опинилися за межами цієї організації. Однак, невдовзі Казахстан, Білорусія, Грузія, Литва, Азербайджан, Вірменія ввійшли на самостійних правах в IFToMM, а Україна все ще перебувала за її межами, хоч наші вчені іноді і приймали участь в заходах, здійснюваних цією Міжнародною федерацією. Керівництво IFToMM завжди розуміло, що Україна володіє могутнім науковим потенціалом, українські вчені достойні працювати в цій організації, робило неодноразові пропозиції різним відомствам вирішити питання про входження України в IFToMM. І звичайно, Україна, виявившись відсунутою від цього можливого міжнародного співробітництва, втрачала свій авторитет і вагу в світовому співтоваристві. Як з'ясувалося пізніше, з боку деяких наших великих вчених були зроблені спроби вирішити цю проблему, однак труднощі перебудови, відсутність коштів, бюрократичні перепони, ослаблена увага керівництва країни до науки, відсутність офіційного визнання і юридичного оформлення Національного комітету з ТММ не давали можливості досягнути успіху.

Щоб зареєструвати Національний Комітет (Рада), треба мати юридично зареєстровані Регіональні комітети не менш, ніж у 18 самих великих областях України, кожен з яких створюється на обласних установчих конференціях, і лише потім на Всеукраїнському з'їзді можна створити Національний комітет.

Все це вимагає чималих зусиль, завзятості і ініціативи, а головне великих витрат не лише на організацію конференцій і з'їзди вчених, що відряджаються для участі в роботі, але і сплати податків, реєстраційних мит тощо, тобто вирішити це завдання тоді і в сьогоднішніх умовах нереально, так як держава абсолютно не бере участі в цих витратах.

В 1997 році Генеральний Секретар IFToMM Тату Лейноннен звернувся до професора В.П. Ройзмана з пропозицією взятися за створення Національної Ради України з ТММ, щоб ввійти в IFToMM.

Вілен Петрович розумів, що представництво України в такій впливовій міжнародній організації, як IFToMM, сприятиме зростанню престижу і авторитету нашої молоді держави в світі, а розташування Національної Ради в Хмельницькому національному університеті підніме його статус в Україні і в усьому світі. І він взявся за цю

роботу і вирішив проблему без бюрократичних зволікань і з найменшими витратами.

Згідно з конституцією IFToMM, Національні Ради з ТММ можуть бути створені при загальнонаціональних юридично оформлених науково-технічних організаціях. Використовуючи свій досвід роботи в Президії Співки наукових та інженерних об'єднань України (СНІО), професор В.П. Ройзман задумав створити Національну Раду України з машинознавства в структурі СНІО України, яка об'єднувала науково-технічні товариства ще з часу царської Росії і давно має всі необхідні юридичні та фінансові атрибути громадської організації вчених та інженерів.

Його ініціатива була схвалена Президентом СНІО України академіком В.І. Трефіловим і головою Виконкому професором В.С. Кривулько і на засіданні Президії та Виконкому СНІО України було прийнято рішення про створення Національної Ради України з машинознавства.

В складі Ради були утворені Технічні комітети, які ввійшли до складу відповідних технічних комітетів у IFToMM. Головами декількох таких комітетів стали вчені Хмельницького національного університету: професор Я.Т. Кініцький – голова комітету з історії машинознавства, професор А.Г. Кузьменко – голова комітету з тертя і зносу, професор В.П. Ройзман – голова комітету з динаміки роторних систем. Іншими комітетами керують професори з Києва, Івано-Франківська, Черкас.

Після створення Ради та її Технічних комітетів професор В.П. Ройзман почав переговори з керівником федерації про умови входження України в ряди IFToMM і успішно їх завершив. Україну звільнили від вступного внеску, а річний призначили найменший – 250 американських доларів, на відміну від 3000 доларів, наприклад, для Росії. Голосування за прийняття України було проведено поштою, не чекаючи чергової Асамблеї IFToMM. Так Україна, завдяки титанічним зусиллям професора В.П. Ройзмана, стала членом цієї поважної міжнародної наукової організації.

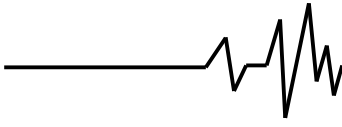
Подолянин – провідний вчений нашої країни в галузях балансувальної техніки і міцнісної надійності в радіоелектроніці, єдиний у країні доктор технічних наук у цих галузях знань, досвідчений вихователь наукових кадрів. Під його керівництвом захищені 21 кандидатська і 4 докторських дисертацій. Наукова діяльність В.П. Ройзмана гідна подивування. Його роботи з балансувальної техніки підготували ґрунт для багатьох відкриттів, а загальний перелік наукових праць

сягає понад 500 назв. Багато з них стали класичним надбанням світової науки. Держава високо оцінила наукові заслуги свого славного сина. Йому присвоєно почесне звання Заслуженого діяча науки і техніки України, його обрано академіком Міжнародної академії інформатизації.

Студентів, курсантів і аспірантів приваблює у вченому не тільки наукова ерудованість, вміння чітко і ясно викласти досліджуваний матеріал, готовність завжди надати необхідну допомогу, але й могутній гуманістичний заряд думок, міркувань, цілісна філософська система бачення світу, як арена боротьби між добром і злом. Таких викладачів пам'ятають усе життя, згадують з повагою і теплом. «Минуло більше трьох десятиків років, згадує колишній курсант Хмельницького вищого військового артилерійського командного училища, нині полковник, кадровий офіцер, заступник начальника навчального відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького С. Ю. Вукатевич, а я досі добре пам'ятаю слова, сказані професором В.П. Ройзманом під час однієї з бесід з курсантами: «Щасливими можна себе почувати тільки тоді, коли щасливі ближні. Не повинно бути щастя за рахунок інших, щастя, побудованого на нещасті інших. Найвірніший критерій поведінки власна совість». Ці думки я завжди приміряю до себе, звіряю з своєю практичною діяльністю в особистому житті і завжди керуюся ними в роботі зі своїми підлеглими».

В.П. Ройзмана високо цінують і шанують колеги в нашій країні і за кордоном. Ректор Хмельницького національного університету доктор технічних наук, професор М.Є. Скиба відзначає: "Професор В.П. Ройзман є тим вченим, хто визначає науковий і моральний авторитет університету, його творчий тонує і шляху розвитку".

Незважаючи на велику зайнятість, В. П. Ройзман виконує значну громадську роботу. Він Почесний голова Хмельницької обласної організації Союзу наукових і інженерних об'єднань України. Вже багато років є також науковим керівником Хмельницького територіального відділу Українського відділення Міжнародного центру наукової культури Всесвітньої лабораторії. В1998р. його обрано віце-президентом Національної ради України з машинознавства. До думок і порад Вілена Петровича завжди уважно прислухаються в благодійній організації по західному регіону України Хесед-Бешт, членом правління якої він є.

Як патріот своєї країни, він категорично відмовився від еміграції в яку-небудь державу і щасливо живе на рідній землі.

У Вілена Петровича надійний тил – сім'я, що сприяє повному розкриттю фізичного здоров'я і морального стану.

Щодня цей сивочолий, але енергійний і, як завжди, сповнений творчими планами професор проводить серед колег, студентів, курсантів, аспірантів і здобувачів. Вілен Петрович робить все, щоб достойно прислужитися українському народові, розвитку освіти і науки.

31 березня Вілену Петровичу виповнюється 80 років.

З роси й води Вам, професоре!

УЧЕНЫЙ ПЕДАГОГ – ПАТРИОТ

Аннотація. Стаття посвячена 80-летньому юбилею Заслуженному деятелю науки и техники Украины, вице-президенту Национального совета Украины по машиноведению, доктору технических наук, профессору Ройзману Вилену Петровичу.

SCHOLAR PEDAGON – PATRIOT

Annotation. The article is devoted to the 80th anniversary of the Honored Scientist of Ukraine, vice-president of the National Council of Ukraine on Mechanical Engineering, Doctor of Technical Sciences, Professor Royzman Vilen Petrovich.